

**Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра теорії літератури та зарубіжної літератури**

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни

«"Волинський текст" і літературознавча топологія»

підготовки аспірантів

**спеціальності 035 «Філологія»
освітньо-наукової програми «Мова,
література і фольклор пограниччя»**

ЛУЦЬК-2022

©Моклиця М.В., 2022

Силабус навчальної дисципліни «"Волинський текст" і літературознавча топологія» галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 «Філологія» за освітньо-науковою програмою «Мова, література і фольклор пограниччя»

Розробник: Моклиця Марія Василівна, професор кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури ВНУ ім. Лесі Українки, доктор філологічних наук, професор

Силабус навчальної дисципліни «"Волинський текст" і літературознавча топологія» затверджено на засіданні кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури

Протокол № 2 від 14 вересня 2022 р.

Завідувач кафедри

Романов С.М.

Гарант освітньо-наукової програми (Моклиця М.В.)

I. Опис навчальної дисципліни «Волинський текст» і літературознавча топологія»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна / заочна форма навчання	03 Гуманітарні науки 035 Філологія Мова, література і фольклор пограниччя	Вибіркова
Кількість годин / кредитів 90/3		Рік навчання_2_____
		Семестр_3__
		Лекції 20 год.
ІНДЗ: €		Практичні (семінарські) 16 год. Лабораторні _____ год. Індивідуальні _____ год.
		Самостійна робота 54/72 год.
		Консультації_____ год.
	Форма контролю: залік	
Мова навчання українська		

II. Інформація про викладача

ПІБ: Моклиця Марія Василівна
 Науковий ступінь: доктор філологічних наук
 Вчене звання: професор
 Посада: професор кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури
 ВНУ ім. Лесі Українки
 Контактна інформація (moklytsja@gmail.com)
 Дні занять (*посилання на електронний розклад*)

III. Опис дисципліни «Волинський текст» і літературознавча топологія»

Анотація. Сприйняття культури як системи знаків і кодів запропоноване семіотиками, з опертям на дослідження структуралістів і герменевтиків ХХ століття. Але й перед цим соціологічні, культурологічні і філософські дослідження міської культури (зокрема, відома праця Г. Зіммеля «Великі міста і духовне життя», 1903) заклали основи для сучасної літературознавчої топології і геопоетики. Національна культура досліджується активно в постколоніальних студіях, в аспекті імагології чи етноімагології. Внаслідок цих досліджень зміцнюється розуміння, що кожна національна культура містить багато складників, вона неоднорідна на рівні творів чи артефактів, які маніфестують національну приналежність. Разом з тим культурне розмаїття не знецінює цілісність національної культури, актуалізує проблему пошуків ідентичності. Дослідження міських текстів поступово поширилось на підходи до вивчення регіональних текстів, іменованих географічними поняттями. Культура Волині, Галичини, Карпат, Закарпаття і Прикарпаття, Поділля, Подніпров'я, Слобожанщини, Таврії – це різні історичні дискурси, які вносили свої

корективи у культуру. Але це також і географія: лісові, озерні, лісо-степові, степові, гірські регіони відрізняються побутом, звичаями, ремеслами, говірками і фольклором, отже в цілому культурою.

Таким чином, літературознавча топологія виробляє систему підходів для глибшого пізнання синергетичних процесів національної культури. Описуючи відмінне в регіональних складниках, дослідник неминуче вийде на проблему структуризації і пошук того, що забезпечує єдність культурного тексту.

Волинь – не лише географічне поняття, яке видозмінювалось в історичному процесі, а й міфологема, яка об'єднала безліч літературних творів ХІХ-ХХ століть, творів, які у свою чергу черпали ідеї й образи із багатого фольклорно-легендарної традиції озерно-лісового краю, з його мовного колориту.

Досить часто об'єднавчою силою регіонального тексту стає видатна особа, історичний діяч, митець, письменник. Тоді йдеться про *Genius Loci*, дух місця, увиразнений яскравою творчою особистістю. Таким *Genius Loci* Волині стала Леся Українка, авторка знаменитої «Лісової пісні». Ціла низка талановитих авторів початку ХХ століття (Улас Самчук, Галина Журба, Оксана Лятуринська, ін.), коли закладалась модерністська українська культура, кожен по-своєму, доклалися до розбудови волинського міфу. Сучасні письменники Волині, автори індивідуальних міфів (Ю. Покальчук, Віктор Лазарук, Оксана Забужко, Василь Слапчук, Володимир Лис) поглиблюють і розширюють межі Волинського тексту, вимагають нових методів дослідження. З іншого боку, є цілком літературні (яскраво зображені у видатних творах) місця Волинської землі: наприклад, озеро Світязь, оспіване письменниками трьох літератур. Вивчення творчості письменників, пов'язаних з Волинню, - це освітній, навчальний, але водночас і дослідницький процес, який може мати цікаві форми динамізації культури.

Пререквізити: історія української і зарубіжної літератури, теорія літератури, порівняльне літературознавство. Постреквізити: теорія літературних процесів і явищ, філософія та методологія науки.

Мета і завдання навчальної дисципліни: сформувати уявлення про літературу Волині в культурно-історичному контексті; виробити розуміння про Волинський текст як об'єкт топологічного, геопоетичного, імагологічного, постколоніального, міфокритичного дослідження.

4. Результати навчання (компетентності):

Перелік компетентностей випускника	
Інтегральна компетентність (ІК)	Здатність розв'язувати комплексні філологічні та освітньо-педагогічні завдання в процесі викладання філологічних дисциплін у навчальних закладах III-IV рівня акредитації; здатність провадити науково-методичні дослідження філологічного спрямування.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1. Здобуття глибинних знань із спеціальності (групи спеціальностей), за якою (якими) аспірант проводить дослідження, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового

напряму в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;

ЗК 2. Набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;

ЗК 3. Здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти.

ЗК 4. Оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного світогляду на основі абстрактного мислення, критичного аналізу, оцінки, синтезу і генерування нових та складних ідей.

ЗК 5. Здатність вільно оперувати абстрактними категоріями, логічно і водночас нестандартно мислити при вирішенні професійних проблем.

ЗК 6. Вміння фахово-коректно, на засадах академічної доброчесності, провадити наукове дослідження.

ЗК 7. Здатність здійснювати в процесі наукового дослідження пошук легітимних джерел, опрацьовувати великі обсяги інформації, диференціювати джерела, залучати найбільш необхідні для вирішення поставленої мети фахових праць.

ЗК 8. Вміння інтегрувати напрацювання національної науки у світовий науковий простір, використовувати у науковій діяльності ресурси наукометричних баз та надбання національної науки.

ЗК 9. Здатність комунікувати з науковцями різних галузей знань, вирішувати завдання, які вимагають залучення ідей із суміжних чи віддалених галузей сучасної науки.

ЗК 10. Здатність керувати науковими програмами та проектами, вміння працювати індивідуально і колективно над вирішенням складних наукових завдань.

ЗК 11. Здатність дотримуватися етичних норм поведінки у науковій діяльності, бути критичним і самокритичним, діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 12. Здатність комунікувати із представниками різних наукових сфер, аргументовано відстоювати власну позицію.

Фахові компетентності (ФК)

ФК 1. Вміння на високому рівні, з опертям на досягнення сучасної науки, виконувати оригінальне наукове дослідження у філологічній галузі.

ФК 2. Здатність розширювати і використовувати категоріальний апарат філологічної науки для ефективного вирішення нових наукових завдань.

ФК 3. Вміння обрати найбільш ефективні методи дослідження для

поставленої мети, на основі знань сучасної методології.

ФК 4. Здатність формувати свій науковий імідж в процесі саморозвитку, виробляти потребу бути в епіцентрі філологічної науки.

ФК 5. Здатність критично і самокритично мислити в процесі рецепції, інтерпретації та аналізу літературних текстів.

ФК 6. Здатність стежити за сучасним літературним процесом, виділяти синхронічні взаємодії і діахронічні дискурси.

ФК 7. Вміння розглядати відомі явища під новим кутом зору, виділяти фрагменти, важливі для розвитку української філології, бачити закономірності взаємодії центру і периферії у явищах культури, виділяти лімінальні дискурси.

ФК 8. Вміння творчо застосовувати педагогіку і психологію вищої школи у викладанні філологічних дисциплін.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Обирати необхідну для здійснення наукового дослідження методологію, орієнтуючись на останні досягнення світової науки.

ПРН 2. Планувати і виконувати актуальні для науки, прикладні та фундаментальні дослідження, фактичний і теоретичний матеріал підпорядковувати меті, аргументувати послідовність виконання, робити обґрунтовані висновки, захищати результати на різних рівнях апробації.

ПРН 3. Свідомо формувати власну картину світу на основі сучасного гуманітарного світогляду, бути відкритим до новацій та ідей, які продукують науковці різних гуманітарних наук, вміти їх проєктувати на потреби філологічної галузі.

ПРН 4. Розуміти зв'язок усіх філологічних дисциплін, специфіку і необхідність вузької спеціалізації, взаємодію регіональної, національної, світової філології, місце у загальному науковому пошуку літературознавчого дослідження.

ПРН 5. Опанувати сучасну методологію гуманітарних наук, обрати і оволодіти для практичного застосування методами, найбільш ефективними в роботі з літературними текстами, напрацювати комплексний метод філологічно-літературознавчого аналізу тексту.

ПРН 6. Вміти обирати найбільш актуальні теми для літературознавчого дослідження, поєднувати загальні потреби галузі зі своїми власними науковими інтересами.

ПРН 7. Концептуалізувати літературознавчий словник: вміти простежити дискурси кожного з ключових понять наукового проєкту.

ПРН 8. Вільно володіти жанрами, необхідними для апробації наукової продукції і її використання у викладацькій роботі: тези доповіді, матеріали конференції, науково-популярна або академічна стаття, розділ монографії, монографія, посібник, тощо.

ПРН 9. Вільно володіти ресурсами бібліотек, користуватися паперовими, електронними носіями, інтернет-ресурсами з одночасним вмінням критично сприймати сумнівну інформацію, недостатньо достовірні джерела.

ПРН 10. Усвідомлено уникати прямого чи прихованого плагіату; вміти чітко і коректно формулювати висновки науковців, на ідеї і концепції яких спирається власне дослідження; переконливо й органічно вводити цитату у власний мовленнєвий потік.

ПРН 11. Вдосконалювати знання української мови, формувати свій стиль наукового викладу, в якому поєднується багатий словник спеціальних наукових термінів і здатність чітко формулювати думку, знаходити креативні і переконливі висловлювання для передачі своїх знань.

ПРН 12. Розвивати читацький кругозір: поповнювати ерудицію, рецепцію класики поєднувати з інтересом до сучасного літературного процесу (регіонального, національного)

і світового). У процесі рецепції вміти розмежовувати інтерпретацію й аналіз, володіти жанром критичного есе при оцінюванні текстів сучасної літератури.

ПРН 13. Активно використовувати у науковій діяльності і її популяризації знання іноземної мови, стежити за новинками світового літературознавства, залучати неперекладені тексти у власне наукове дослідження.

ПРН 14. Вміти вести науковий діалог або дискусію, шліфувати вміння чути опонента і аргументовано відстоювати власну позицію, чітко формулювати суть розбіжності у поглядах.

ПРН 15. Поповнювати тезаурус філософськими і психологічними концептами, активно залучати до літературознавчого дослідження праці класиків філософії і психології, не лише в якості теоретичної чи методологічної бази, а й для розширення власного гуманітарного світогляду, усвідомлення особливостей творчого процесу науковця.

III. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Семі-нарс.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю / Бали
Тема 1. Поняття про культуру як текст. Проблема меж, формального та змістового наповнення Волинського тексту.	15	1	2	11	1	Есе /10
Тема 2. Методологія дослідження культурних текстів. Література в аспекті геопоетики /літературознавча топологія.	13	1		11	1	Есе /10
Тема 3. Міфологія Волинського Полісся як осердя Волинського тексту. Польський і білоруський фрагмент Волинського тексту.	16	2	2	11	1	Есе /10
Тема 4. Творчість Лесі Українки та родини Косачів-Драгоманових як явище української і регіональної культури.	15	1	2	11	1	ІНДЗ/10
Тема 5.Творчість У. Самчука, О. Лятуринської, К. Гриневичевої, Г. Журби та інших творців модерного складника Волинського тексту.	16	2	2	11	1	ІНДЗ/10
Тема 6. Творчість Ю. Покальчука, В. Лазарука: неоромантичний дискурс Волинського тексту.	15	1	2	11	1	ІНДЗ/10
Тема 7. Творчість О. Забужко, В. Слапчука: постмодерний фрагмент Волинського тексту.	15	1	2	11	1	ІНДЗ/10
Тема 8. Творчість сучасних волинських поетів і прозаїків: трансрегіоналізм, прикордонне	15	1	2	11	1	ІНДЗ/10

співробітництво, європеїзм.						
Всього	120	10	14	88	8	120/100

Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Завдання для самостійного опрацювання: скласти список художніх творів українських, білоруських, польських авторів з темами пограниччя. Прочитати 10 творів із цього списку. На основі прочитаного написати ІНДЗ на тему «Міфокритичний аналіз твору... (за вибором аспіранта)», «Творчість...(за вибором аспіранта) у світлі геопоетики». «Регіональні версії українських архетипів у творчості письменників... (за вибором аспіранта)».

IV. Політика оцінювання

Аудиторна робота – підсумок самостійної. Кожна ДС, ДБ, ТР тощо виявляють знання і вміння їх застосувати на практиці. Індивідуальна робота – обов’язково творча. Терміни складання – індивідуальні.

Аспірант має можливість формувати власний алгоритм здобування необхідної кількості балів, з огляду на можливості, обставини, характер, тощо.

Недопустима жодна з форм порушення академічної доброчесності (присвоєння чужих робіт чи ідей, плагіат, некоректне цитування і под.). За таких дій – адекватна реакція відповідно до таких нормативних документів:

- [«Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату»](#);
- [«Кодекс академічної доброчесності»](#).

Аспірантам зараховуються результати навчання, здобуті в процесі неформальної та інформальної освіти. Докладнішу інформацію можна отримати за покликанням: [«ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті»](#).

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового семестрового контролю є залік за темами лекційного й практичного курсу. Залік усної форми, для додаткових балів – ІНДЗ на зазначені теми.

VI. Шкала оцінювання

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
-----------------------	----------------------------

90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Не зараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси (*рекомендована література (основна, додаткова, Інтернет-ресурси) та інші джерела*).

1. Греля-Кравченко С. Юзеф Лободовський – митець, мислитель, бунтар та українофіл. Життя і творчість. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2019. 248 с.
2. Громик Ю., Яворський А. Польські діалекти в сучасній художній літературі. Монографія. Луцьк: Вежа-друк, 2022. 304 с.
3. Єршов В.О. Польська література Волині доби романтизму: генологія мемуаристичності. Житомир: Полісся, 2008. 624 с.
4. Кропивко І. Вплив наслідків глобалізації на літературний процес в Україні та Польщі. Літературний процес: методологія, імена, тенденції. Київ: Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. № 5. С. 100–104.
5. Кропивко І. Українська і польська постмодерна проза (карнавал, фрагментація, фронтір): монографія. Київ: ВД Дмитра Бураго, 2019. 524 с.
6. Кухар Р. До джерел драматургії Лесі Українки. Ніжин, 2000. 268 с.
7. Медицька М. Фольклорно-міфологічна основа драм «Легенда» Станіслава Виспянського і «Лісова пісня» Лесі Українки / МИРОСЛАВА. Літературознавчі статті, спогади, матеріали. Івано-Франківськ, 2012. С. 123-135.
8. Минуле і сучасне Волині та Полісся: Юзеф Ігнацій Крашевський і Волинь. Вип. 43: наук. зб.: матеріали XLIII Волин. обл. наук. іст.-краєзнав. конф., 22 листоп. 2012 р., м. Луцьк. [відп. за вип. А. Силюк]. Луцьк: Волин. старожитності, 2012. 180 с.
9. Моклиця М. Волинський бриколаж: культурологічний вимір літературної провінції // Наук. вісн. Крим. гуманіт. ун-ту : зб. ст. Серія: Філологія / відповід. за вип. О. Ю. Пономарьова. Ялта, 2013. Вип. 1, ч. 1. С. 181–188.
10. Моклиця М. Польський фрагмент волинського тексту Лесі Українки // Наук. вісн. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2014. № 9: Філологічні науки. Літературознавство. С. 92–97.
11. Moklytsia M. Deconstruction of interpretive models of Lesja Ukrainka's «The forest song» // Studia Polsko-Ukrainskie / red. nauk. W. Sobol. 2019. № 6. Pp. 159–174.
12. Моклиця М. Алегорична культурософія Євгена Маланюка // Emigracja rosyjska, ukraińska i białoruska. Spuścizna literacka, religijno-filozoficzna.

Kulturowe zbliżenia / Katolicki Uniwersytet Lubelski. – Lublin, 2019. – С. 239–246.

13. Моклиця М. Національний метанаратив і проза Олени Пчілки / Modern researches in philological sciences: Collective monograph. Riga: Izdevniecība “Baltija Publishing”, 2020. Р. 185- 199.
14. Наливайко Д. Літературознавча імагологія: предмет і стратегія / Літературна компаративістика. Вип. I. К., 2005. С. 27-44.
15. Польська, українська, білоруська та російські літератури в європейському контексті. Волинь філологічна: текст і контекст. 2008. В. 6. Ч. 1. 528 с.
16. Радишевський Р. «Українська школа» в польському пограниччі: феномен пограниччя. Київ: Талком, 2018. С.
17. Оляндер Л.К. Волинський текст української та польської літератури XIX-XX ст. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2008. 250 с.
18. Плетенчук Н. Художній феномен сакралізації макротопоса в прозі Уласа Самчука. Питання літературознавства. 2011. Вип. 83. С. 163–172.
19. Погребник О. Модуси іншості: Україна й українці у чеській прозі XX – XXI століть: моногр. Київ: «Бланк-прес», 2018. 264 с.
20. Поляки-письменники в житті Волині: біобібліогр. довід. Уклад. Л. Дейнека. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека, 2015. 30 с. (Літературна Волинь; вип. 7).
21. Ревакович М. Гендер, географія, мова: у пошуках ідентичності в сучасній українській літературі. Львів: Центр гуманітарних досліджень; Київ: Смолоскип, 2012. 72 с.
22. Україна і Польща: діалог культур (Мовно-літературні та суспільно-політичні відносини). Зб. наук. праць. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2005. 526 с.